

Πολυτεχνειούπολη '93: «Jurassic Park»

των Κ. Κωτσάκη και Κ. Παναγιωτοπούλου

1. Ο απολογισμός που δεν έγινε

Με το τέλος της χαμένης επταετίας, της τελευταίας διεύθυνσης του γραφείου, που ήθελε να προστεθεί σε ένα αρνητικό παρελθόν, όσον αφορά τις διευθύνσεις του ΕΠΜΠΕ, τελείωσε και η αυτόνομη διοικητικά πορεία αυτού του χώρου.

Δυστυχώς, το γραφείο ταυτίστηκε πάντα με τις διευθύνσεις του και δεν καταφερε τη χειραφέτησή του, η οποία συστηματικά καταπολεμήθηκε από τις διευθύνσεις και άλλους παράγοντες, κυρίως, από ιδιοτέλεια και ανικανότητα αντίληψης του ρόλου της διεύθυνσης ενός γραφείου παραγωγής πνευματικού έργου, που είναι ένα γραφείο μελετών.

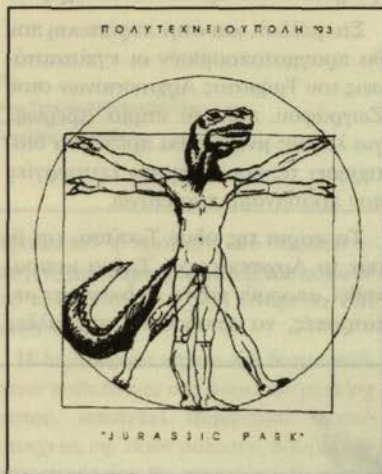
Η περίοδος αυτή, της τελευταίας διεύθυνσης, συνέβαλε αποφασιστικά στη διάλυση του ΕΠΜΠΕ. Πρόσφατες αποφάσεις της Συγκλήτου και του Πρυτανικού Συμβουλίου, υπάγουν το γραφείο στην Τεχνική Υπηρεσία του ΕΜΠ. Αρχίζει λοιπόν μια ακόμα νέα περίοδος για το χώρο, αλλά και για την ολοκλήρωση του έργου της Πολυτεχνειούπολης.

Ανησυχούμε όμως, μήπως με την προοπτική που διαγράφεται, αντί να αρχίσει μια νέα περίοδος, απλώς συνεχίσουν τα πράγματα όπως έχουν διαμορφωθεί από την προηγούμενη αρνητική κατάσταση, με ότι άφησε πίσω της και γι' αυτό οδηγούμαστε στη διάλυση των παρακάτω σκέψεων και απόψεών μας.

Η Πολυτεχνειούπολη χτίζεται εδώ και 24 χρόνια...

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά. Μετά την αναθεώρηση του '76 και στις αρχές της δεκαετίας του '80, τα πράγματα είχαν φανεί καθαρά πόσο εκρηκτικά ήταν. Οι παρεμβάσεις αλλά και η απειρία του γραφείου και κύρια αυτών που το διηύθυναν, είχαν

οδηγήσει τα πάντα, στο μη περαιτέρω. Από παντού τα πράγματα φαίνονταν να ζητούν κάποια δραστική παρέμβαση. Η Πολυτεχνειούπολη, ήταν εκεί μπροστά μας. Εργαστήρια Ναυπηγικής και Λιμενικών, κτίρια Γενικών Μαθημάτων, Χημικών και Μεταλλειολόγων, Πλατείες κέντρου, κτίριο Η/Υ, Αθλητικό Κέντρο και Λεβητοστάσιο. (Βλ. εικ. 1, 2). Οι αδυναμίες της άρχισαν να κραυγάζουν. Σοβαρά προβλήματα να παρουσιάζονται, που είχαν να κάνουν με την σπατάλη χώρων και ελεύθερης τεχνικής αρτιότητας, τυποποίη-

σης, προδιαγραφών, προσαρμοστικότητας και ευελιξίας, επεκτασιμότητας και συντήρησης, στρατηγικής στις ροές και στις πυκνότητές τους, προσανατολισμού, εξοπλισμών, σήμανσης και εξοικονόμησης ενέργειας. Κύρια όμως, οι ασάφειες και οι αδυναμίες, επικεντρώνονταν γύρω από την ανυπαρξία χωροταξικού.

Το χωροταξικό είχε μετεξελιχθεί σε ένα σχέδιο κήπων και πρασίνου. Δεν είναι τυχαίο ότι προήλθε αυθαίρετα μέσα από την ομάδα πρασίνου και περιβάλλοντος χώρου. Όλα αυτά κάποια στιγμή έγιναν εκρηκτικά. Οι φωνές που τα πάλευαν στο γραφείο, προσπάθησαν να θέσουν το πρόβλημα. Δυστυχώς, χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Τα πράγματα έκαναν μια μεγάλη «κοιλιά»

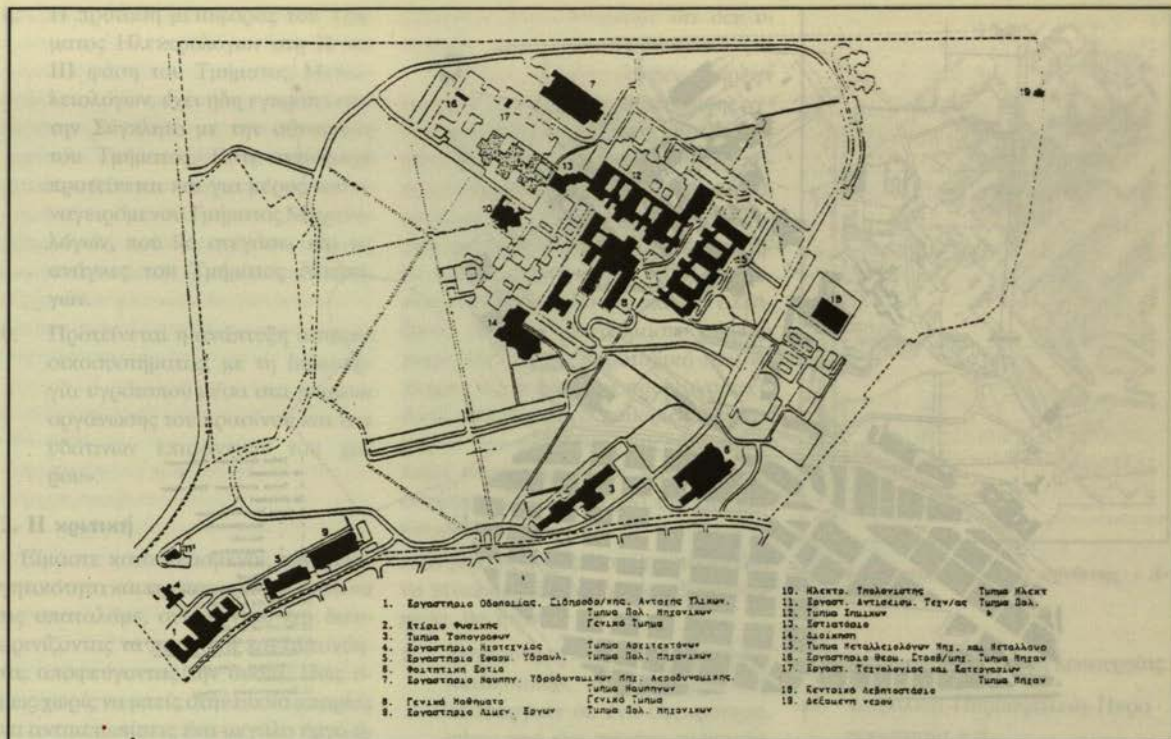
και δυστυχώς, συνεχίστηκαν να παίρνονται αποφάσεις που δεσμεύουν και εκθέτουν, όπως η μελέτη του κτιρίου Διοίκησης, η Βιβλιοθήκη, κ.α. Για την ταμπакιέρα κουβέντα...

Το '86 το γραφείο απέκτησε νέα διεύθυνση, έγινε πάλι μεγάλη προσπάθεια από μέλη του γραφείου, από την αρχή, να μπουν τα πράγματα στο τραπέζι και να συζητηθούν. Δυστυχώς και η νέα διεύθυνση δεν μπόρεσε να αντιληφθεί τις διαστάσεις του θέματος. Αντ' αυτού, άρχισε να μετεωρίζεται και να χωρίζει το γραφείο, σε «καλούς» και «κακούς», εν είδει στρατονόμου, παρά να δει τα προβλήματα κατάματα. Αναγκάστηκε να υιοθετήσει κάποια απ' αυτά φυσικά, όπως ο επανέλεγχος των κτιριολογικών προγραμμάτων, αλλά περί χωροταξικού, περί ύψους, περί γενικών αρχών, περί γενικής λύσης, τίποτα. Το γραφείο άρχισε ξανά να περνά μαύρες μέρες, ώσπου ξαφνικά, τα πράγματα άρχισαν να επιταχύνονται. Ίσως, γιατί κάποιοι ήθελαν να φανούν αρεστοί και «παραγωγικοί» προς τη νέα Διοίκηση του Πολυτεχνείου, ίσως και για άλλα, που είχαν στο μυαλό τους. Αντί για λύσεις, αντί για αναδιάταξη και αναδιοργάνωση, πλήρης ξανά η αποτυχία. Δεοντολογία και διαδικασίες πήγαν περίπατο. Την κηδεμονία των πατέρων της Διοίκησης, διαδέχθηκε «η νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου» και «το κυνήγι μαγισσών», μέχρι τον πλήρη εκφυλισμό και το κλείσιμο του γραφείου.

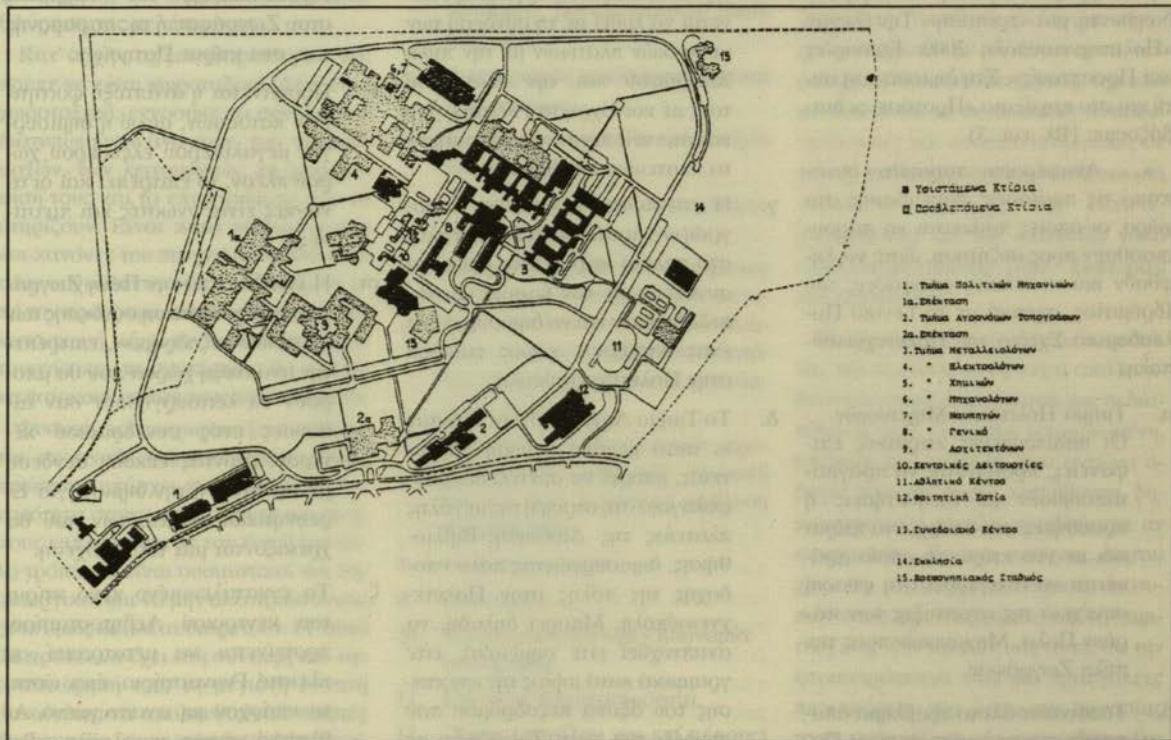
Κανένας απολογισμός, (για αυτοκριτική, ούτε λόγος), όλα αυτά τα χρόνια. Ούτε το '80, ούτε το '86, ούτε το '89. Ούτε και το '93, θα πήγαινε πια πολύ. Κακά τα ψέματα, απέναντι στα προβλήματα και σε όσους τα έβιγαν, υπήρξε η μίζερη διαχείριση και η περιθωριοποίηση όσων γίνονταν ενοχλητικοί.

Πριν από το κλείσιμο του γραφείου, σαν κορύφωση και ακραίο παράδειγμα αντιδεοντολογίας, δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Πυρφόρος» (τεύχος 4, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1992) από τρία μέ-

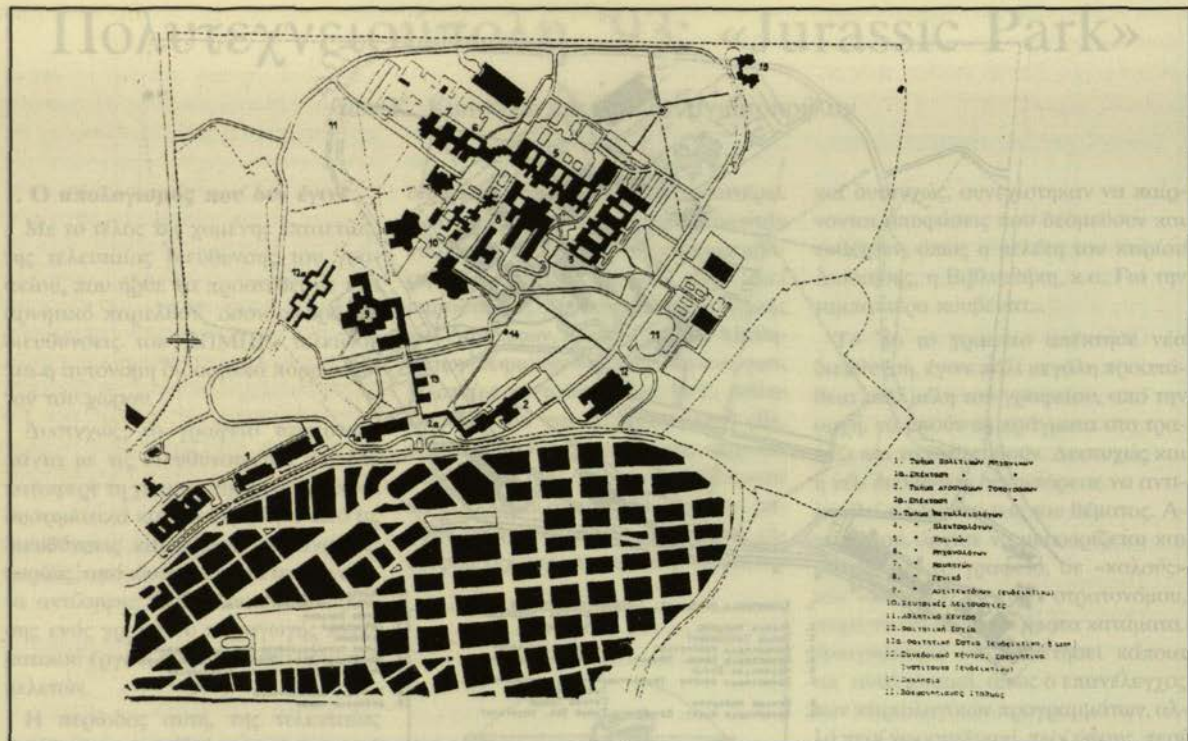
Ο Κ. Κωτσάκης και η Κ. Παναγιωτοπούλου είναι αρχιτέκτονες στο Εργ/ριο ΕΠΜΠΕ.

Εικ. 1: Υπόχρησα κατάσταση 1992.

Εικ. 2: Γενικό Πολεοδομικό σχέδιο 1976, τροπολ. 1982.

Εικ. 3: Γενικό πολεοδομικό σχέδιο 1992. — «Πρόταση».

λη του γραφείου, με την κάλυψη του διευθυντή, μία «πρόταση». Την έλεγαν «Πολυτεχνειούπολη 2000: Εμπειρίες και Προοπτικές». Στη δημοσίευση αυτή και στο κεφάλαιο «Προτάσεις» διαβάζουμε: (Βλ. εικ. 3)

«..... Αναφέρουμε παρακάτω συνοπτικά τις προτάσεις παρέμβασης στο χώρο, οι οποίες πρόκειται να παρουσιασθούν προς συζήτηση, ώστε να ληφθούν και οι τελικές αποφάσεις του Ιδρυματος, σχετικά με το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Πολυτεχνειούπολης.

- α. Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών. Οι απαιτούμενες κτιριακές επιφάνειες, προτείνεται να πραγματοποιηθούν με διευθετήσεις ή προσθήκες στα υπάρχοντα κτίρια και με νέο κτίριο το οποίο πρόκειται να αναγερωθεί στη φυσική συνέχεια της ανάπτυξης των κτιρίων Πολιτ. Μηχανικών προς την πύλη Ζωγράφου.
- β. Το πάντοτε άλλοτο πρόβλημα αποκοπής των παλαιών κτιρίων Πολιτ. Μηχανικών από τη νέα Σχολή της πρότασης 1976, αλλά και από

τις υπόλοιπες λειτουργίες, προτείνεται να λυθεί με τη σύνδεση των κεντρικών πλατειών με την πύλη Ζωγράφου και την πλασιώσή τους με κοινόχρηστες λειτουργίες και στα νέα προτεινόμενα τμήματα πλατειών-πεζοδρόμων.

- γ. Η επέκταση Αγρονόμων Τοπογράφων, προτείνεται κι αυτή πλάι στο παλαιό κτίριο, έτσι ώστε, να συνδέεται με τον βασικό άξονα πεζοδρόμων και να δημιουργείται ένας υπαίθριος χώρος εισόδου στην Πολυτεχνειούπολη.
- δ. Το Τμήμα Αρχιτεκτονικών, έχοντας κι αυτό μεγάλη μείωση επιφανείας, μπορεί να συντελέσει μορφολογικά στη στροφή της μεγάλης πλατείας της Διοίκησης-Βιβλιοθήκης, δημιουργώντας πόλο υποδοχής της πόλης στην Πολυτεχνειούπολη. Μπορεί δηλαδή, να αναπτυχθεί είτε σημειακά, είτε γραμμικά κατά μήκος της επέκτασης του άξονα πεζοδρόμου που συνδέει την πύλη Ζωγράφου με τις κεντρικές πλατείες. Εκκρεμεί πάντως, η οριστική απόφαση με-

τεγκατάστασης του Τμήματος στον Ζωγράφο ή της παραμονής του, στα κτίρια Πατησίων.

- ε. Προτείνεται η ανάπτυξη φοιτητικών κατοικιών, αφού η δημιουργία μεγαλύτερου ελεύθερου χώρου πλέον, το επιτρέπει και οι ανάγκες είναι γνωστές και πειστικές.
- στ. Η είσοδος από την Πύλη Ζωγράφου με την πρόταση σύνδεσης των πλατειών-πεζοδρόμων, επιτρέπει την ανάπτυξη χώρων που θα μπορούν να λειτουργήσουν σαν αίθουσες ενός συνεδριακού κέντρου, έχοντας εύκολη σύνδεση με την πόλη ή την δημιουργία Ερευνητικών Ινστιτούτων που θα χρειάζονται μια τέτοια σχέση.
- ζ. Το εγκαταλειμμένο κενό κτίριο του κεντρικού Λεβητοστασίου, προτείνεται να μετατραπεί σε κλειστό Γυμναστήριο, έτσι ώστε, το υπάρχον μη αναπτυγμένο Αθλητικό κέντρο, να ολοκληρωθεί μαζί με τις άλλες προβλεπόμενες αθλητικές δραστηριότητες.

η. Η πρόταση μεταφοράς του Τμήματος Ηλεκτρολόγων στη II και III φάση του Τμήματος Μεταλλειολόγων, έχει ήδη εγκριθεί από την Σύγκλητο με την συναίνεση του Τμήματος. Κάτι αντίστοιχο προτείνεται και για μέρος του αναγειρόμενου Τμήματος Μηχανολόγων, που θα στεγάσει και τις ανάγκες του Τμήματος Ναυπηγών.

θ. Προτείνεται η ανάπτυξη αστικού οικοσυστήματος, με τη δημιουργία υγρότοπου μέσα στα πλαίσια οργάνωσης του πρασίνου και των υδάτινων επιφανειών του χώρου».

2. Η κριτική

Είμαστε καταδικασμένοι, την ενεργητικότητα και την παραγωγικότητα να τις σπαταλάμε, συζητώντας και διευκρινίζοντας τα προφανή και αυτονόητα, αποφεύγοντας την ουσία. Πώς όμως χωρίς να μπει στην ουσία μπορείς να αντιμετωπίσεις ένα μεγάλο έργο όπως η Πολυτεχνειούπολη, με ορατές τις αδυναμίες και από ένα φοιτητή (δείγμα γραφής το graffiti σε τοίχο αμφιθεάτρου), και πώς να κάνεις αναθεώρηση της μελέτης του;

Κατ' αρχήν, ας ξεκαθαρίσουμε τι θάπρεπε να είναι χωροταξικό. Λέγοντας χωροταξικό, εννοούμε το σύνολο των διατυπωμένων αναγκών, των γενικών αρχών, των λειτουργιών, τη χωροθέτησή τους και τα επιχειρήματα που τα στηρίζουν. Είναι κατά κάποιο τρόπο «οι κανόνες του παιχνιδιού», που όλοι όσοι ασχολούνται και αποφασίζουν από τον προγραμματισμό, τη μελέτη, την κατασκευή, μέχρι την ανάπτυξη, τη λειτουργία και τη συντήρηση, θα πρέπει να παίρνουν υπόψη τους και να τηρούν.

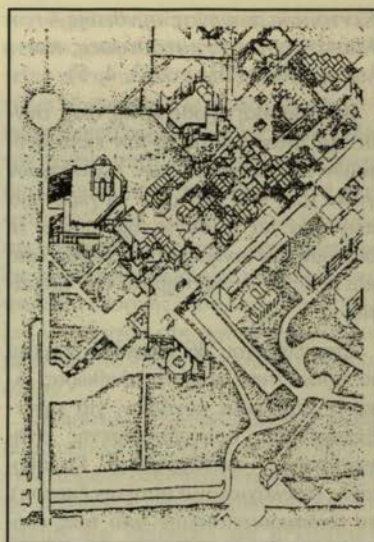
Φυσικά, και το χωροταξικό υπόκειται σε αναθεωρήσεις. Πρέπει όμως πρώτα να υπάρχει και να δίνει τη δυνατότητα στους αρχιτέκτονες και σε όλους εμπλεκόμενους με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, να είναι ουσιαστικοί και δημιουργικοί και να μην αλλοτριώνονται, ούτε όμως και να αυθαρετούν. Γι' αυτό θα πρέπει να έχει στη σύνταξη και την αναθεώρησή του, τη μέγιστη δυνατή συναίνεση, να ακολουθούνται σωστές διαδικασίες και ευρύτατη συζήτηση ανταλλαγής απόψεων. Με αυτή την έννοια λοιπόν, χωροταξικό για την Πο-

λυτεχνειούπολη θεωρούμε ότι δεν υπάρχει.

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξαν κάποιες προσπάθειες διατύπωσης γενικών αρχών και κάποιων προδιαγραφών. Δυστυχώς, δεν διατυπώθηκαν ποτέ με σαφήνεια, συγκροτημένα και ολοκληρωμένα, ούτε ο τρόπος λειτουργίας του ΕΠΜΠΕ έδωσε τη δυνατότητα αυτή, ώστε οι αρχές να βελτιώνονται, να εμπλουτίζονται και να αλλάζουν. Έτσι, εμφανιζόμαστε σήμερα χωρίς να έχουμε χωροταξικό που να πληρεί τις παραπάνω προδιαγραφές. Αυτό υπήρξε και ο καθοριστικός παράγων για τις αυθαιρεσίες με τις οποίες αντιμετωπίστηκε, και δυστυχώς αντιμετωπίζεται, το έργο της Πολυτεχνειούπολης.

Οι γενικές αρχές, που θα μπορούσαν να είναι αρχές ενός χωροταξικού σήμερα, θα ήταν:

1. Συγκρότηση και ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και κοινοχρήστων λειτουργιών σε ένα συγκρότημα, γύρω από ένα πυρήνα πλατειών.
2. Ελεύθερη χωροθέτηση στην περίμετρο του συγκροτήματος αθλητικών εγκαταστάσεων, φοιτητικής κατοικίας, βρεφονηπιακού σταθμού, κλπ.
3. Διαχωρισμός κινήσεων πεζών και τροχοφόρων.
4. Ιεράρχηση προσβάσεων πεζών και τροχοφόρων.
5. Ανοιχτή σχέση του συγκροτήματος με την πόλη.
6. Εναρμόνιση του συγκροτήματος με το φυσικό περιβάλλον, με αξιοποίηση και ανάδειξη των ιδιοτεροτήτων του, λαμβάνοντας υπόψη εδαφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες.
7. Συγκρότηση κτιριολογικών προγραμμάτων, μετά από ποιοτική και όχι μόνο λογιστική ανάλυση των αναγκών.
8. Λειτουργικότητα.
9. Οικονομία.
10. Τυποποίηση-Design-Οικονομία συντήρησης.
11. Ευελιξία-Επεκτασιμότητα.
12. Ύψος (συνόλου και επί μέρους) - Αισθητική - Σημειολογία.
13. Κλίμακα (μικρή και μεγάλη).

Εκ. 4: Κεντρικός πυρήνας σύνθεσης. - Αξονομετρικό.

14. Ενεργειακή αντίληψη λειτουργίας.
15. Ασφάλεια-Πυρασφάλεια-Πυροπροστασία κ.ά.

Αναγκαία προϋπόθεση ύπαρξης ενός χωροταξικού ή της αναθεώρησής του, θα ήταν να ορισθούν τα παραπάνω ζητούμενα. Αντίθετα, βλέπουμε σήμερα ευκαιριακά, με τεράστια κενά, παραλήψεις και καθυστερήσεις, σχετικά με όλα αυτά, με διαδικασίες αντιδεοντολογικές και αναποτελεσματικές σε τελική ανάλυση, να παρουσιάζεται μία «πρόταση» εξέλιξης της Πολυτεχνειούπολης, με τον φιλόδοξο τίτλο «Πολυτεχνειούπολη 2000: Εμπειρίες και προοπτικές».

Θεωρούμε, σύμφωνα με τα παραπάνω, την πρόταση αυτή, πέρα από αντιδεοντολογική (στη σύλληψη και τη διατύπωσή της), ελάχιστα τεκμηριωμένη, επίπεδη και απλοϊκή, που αντί να οδηγεί προς τη σωστή κατεύθυνση, δημιουργεί νέα μεγάλα προβλήματα να εφαρμοσθεί. Εκ των υστέρων, δυστυχώς, θα αναφερθούμε σ' αυτή, διατυπώνοντας τις αντιρρήσεις και την κριτική μας. Την κριτική μας αυτή, θα την επικεντρώσουμε στις πιο κρίσιμες περιπτώσεις, που λόγω της σημασίας τους, επηρεάζουν και καθορίζουν όλα τα υπόλοιπα, χωρίς φυσικά να εξαντλούμε το θέμα.

Κεντρικός πυρήνας σύνθεσης - Κοινόχρηστες εγκαταστάσεις και λειτουργίες. (Βλ. εικ. 3, 4, 5)

Αφιερωτική πρόθεση της όλης σύνθεσης, ήταν η διάταξη των εκπαιδευτικών και κοινόχρηστων λειτουργιών γύρω από ένα κεντρικό συγκρότημα πλατειών, για τη συγκέντρωση και τη διανομή των κινήσεων των πεζών, από και προς τα συγκροτήματα των τμημάτων.

Στην λύση του '76, η τοποθέτηση στο κεντρικό αυτό κομμάτι πληθώρας μικρών κτιριακών μονάδων, για την εξυπηρέτηση, αμφοβιτούμενης αναγκαιότητας, κοινόχρηστων λειτουργιών, (τουλάχιστον σ' αυτή την έκταση), το αποπροσανατόλισε από τους στόχους του. Έτσι, οι πλατείες έχασαν την κλίμακά τους, τη συμβολική τους και μετατράπηκαν σε ένα ανιαρό σύνολο μικροκλίμακας, που δεν εξυπηρετεί ανάγκες και απαιτήσεις μεγάλης κλίμακας, για τις οποίες προορίζονταν. Το κέντρο της σύνθεσης, μετατρέπεται σε ένα «μπορικό κέντρο». Κατ' εικόνα και ομοίωση, όσων βλέπουμε να ξεφυτρώνουν καθημερινά στις συνοικίες της Αθήνας και με το στεγασμένο parking, απογειώνει τα πράγματα σε άλλες κατευθύνσεις, ακυρώνοντας το ρόλο που θα έπρεπε να έχει στην όλη σύνθεση.

Θα περίμενε κανείς στη νέα «πρόταση» να έχουν τύχει επεξεργασίας όλα αυτά τα προβλήματα. Αντίθετα, βλέπουμε οι πλατείες κέντρου, να επεκτείνονται και άλλο, προς τη δυτική πλευρά και να μετατρέπονται σε ένα πλαδαρό γραμμικό κέντρο, που αμύχανα στρέφεται και επεκτείνεται προς την πύλη Ζωγράφου, χωρίς να δικαιολογείται ούτε το μέγεθος, ούτε η λειτουργικότητά του. Η όλη «σύνθεση» των πλατειών, έρχεται να κλείσει με την αδικαιολόγητη αναδιάταξη του τμήματος των Αρχιτεκτόνων, με συνέπειες στον προσανατολισμό του και με τη δημιουργία μιας αχανούς έκτασης που μεσολαβεί, ανάμεσα στην κεντρική Διοίκηση και τους Αρχιτέκτονες.

Πιστεύουμε λοιπόν ότι, οι πλατείες κέντρου, θέλουν επανεξέταση, ως προς τις εγκαταστάσεις του κεντρικού κορμού, αλλά και ως προς την απόληξή τους στην περιοχή της Διοίκησης. Σ' αυτό συνηγορεί και η ανάγκη που δια-

μορφώνεται, για άνοιγμα του συγκροτήματος προς την Κατεχάκη (Μετρό, Μεγάλος δακτύλιος).

Αν το Συνεδριακό κέντρο (αποτελεί το άλλοθι ή την αιτία, αυτό δεν διευκρινίζεται), κριθεί τελικά απαραίτητο να γίνει, γιατί να μην συμβάλλει και αυτό στο να υπάρξει ένα κοίταγμα πιο λειτουργικό, προς την κατεύθυνση που η σημερινή πραγματικότητα διαμορφώνει και το πρόγραμμά του απαιτεί σχετικά με την εύκολη πρόσβαση την οποία πρέπει να έχει από τα έξω. Η πρόταση σχεδιασμού του Συνεδριακού κέντρου, αποπροσανατολίζει εντελώς τα πράγματα και διαμορφώνεται μια άλλη πραγματικότητα γύρω από τη θέση στην οποία το τοποθετεί. Έτσι έχουμε μια νέα πρόταση, η οποία δομείται από την Λαμπαδαρίου μέχρι τον κεντρικό πυρήνα των πλατειών.

Αυτή συνίσταται στην δημιουργία ενός «τείχους» από κτίρια (βλ. εικ. 3) και αναπτύσσεται καθ' όλο το μήκος της πλευράς του συγκροτήματος προς την περιοχή Ζωγράφου. Ξεκινάει από το εργαστήριο Αντοχής Υλικών και καταλήγει στον τεράστιο όγκο της Φοιτητικής Εστίας. Ο πλήρης δηλαδή αποκλεισμός του Πολυτεχνείου προς τα έξω. Καταστρέφεται έτσι και η μοναδική δυνατότητα που δίνει η μορφολογία του εδάφους, για πανοραμική άποψη του συγκροτήματος, καθώς μπαίνει ο επισκέπτης και ο χρήστης από την είσοδο Ζωγράφου. Αλλά και με τη δημιουργία αυτού του «τείχους», αυξάνουν οι δυσκολίες συνέχειας από το κύριο συγκρότημα προς την περιοχή αυτή, λόγω της μεγάλης υψομετρικής διαφοράς με τη «ρεματιά» που μεσολαβεί, καθώς με τον τρόπο αυτό αυξάνεται και άλλο το ύψος των πρανών της.

Το συγκρότημα αυτών των κτιρίων ενώνεται με το κυρίως συγκρότημα, με μία πεζογέφυρα. Η πεζογέφυρα αυτή εν μέρει διαμορφώνεται από τις στέγες των κτιριακών εγκαταστάσεων του Συνεδριακού κέντρου και στη συνέχεια, αφού στεγάσει και κάποιες δευτερεύουσες λειτουργίες (αμαξοστάσιο), περνά στο απέναντι μέρος της «ρεματιάς». Παρουσιάζεται έτσι, ένα νέο «τείχος», εγκάρσιο προς τη «ρεματιά» εν είδει φράγματος. Με τον τρόπο αυτό, διαμορφώνονται μεγέθη και κλίμα-

κες έξω από κάθε περιβαλλοντική και συνθετική αντιληψη.

Η εμμονή επίσης με κάθε τρόπο της τήρησης της γωνίας των 45ο, σε σχέση με τον άξονα των πλατειών, η οποία δεν προκύπτει από κανένα λόγο και αιτία, έχει οδηγήσει στην αβασάνιστη αλλαγή προσανατολισμού του συγκροτήματος των Αρχιτεκτόνων (του οποίου τη μελέτη ακρωτηριάζει και κάνει προβληματική τη μελλοντική υλοποίησή της), στην επιμήκυνση των πλατειών και στη δημιουργία ενός αχανούς χώρου γύρω από το κτίριο της Κεντρικής Διοίκησης, ενώ στην πραγματικότητα ο άξονας αυτός φαίνεται να οδηγεί στο «πυθηνά», περνώντας και αδιαφορώντας, δίπλα από τον κεντρικό πυρήνα ανάπτυξης της όλης σύνθεσης.

Κυκλοφορία αυτοκινήτων-Περιμετρικός δακτύλιος-Parking (βλ. εικ. 3)

Ως προς την κυκλοφορία πεζών και οχημάτων, αρχική θέση ήταν ο διαχωρισμός των κινήσεων και γι' αυτό επιλέγη η λύση του περιμετρικού δακτύλιου, για την εξυπηρέτηση του συγκροτήματος. Όμως, με τη λαθεμένη επιλογή της διαμετρικής κίνησης, καταστρατηγείται η αρχική πρόθεση. Το αυτοκίνητο αντί να έχει είσοδο προς τα Parking των κτιρίων και έξοδο από το ίδιο σημείο του δακτύλιου, διατρέχει διαμετρικά και διασπά την ενότητα του συγκροτήματος. Δημιουργούνται μ' αυτό τον τρόπο δυσκολίες και πάρα πολλές φορές ακυρώνεται η κυκλοφορία των πεζών, με τις ταχύτητες που αναπτύσσονται. Οι συνέπειες ανάμεσα στα κτίρια της Διοίκησης και της Φυσικής, είναι γνωστές.

Αντί λοιπόν να επιδιωχθεί η κατάργηση των διαμετρικών κινήσεων, βλέπουμε ότι η «πρόταση» τις διατηρεί και μάλιστα τις αξιοποιεί (!) φορτώνοντάς τις και με κινήσεις λεωφορείων (!) για εσωτερική εξυπηρέτηση (:). Έτσι, αντί ο δακτύλιος να είναι κάποιο όριο για το αυτοκίνητο και από εκεί και πέρα η προτεραιότητα να δίνεται στους πεζούς, αυτό δεν ισχύει. Συγχρόνως, αυτή η διαμετρική κυκλοφορία, ανήκει στην κίνηση από τη χρήση που κάνουν και οχήματα, άσχετα με την Πολυτεχνειούπολη, για να παρακάμψουν αποστάσεις. Επιβάλλεται λοιπόν, η καταργηση των διαμετρικών κινήσεων.

Επίσης, φαίνεται αδικαιολόγητο το έργο που προτείνεται να γίνει για υπόγειο Parking 180 θέσεων, μεταξύ Βιβλιοθήκης και Διοίκησης, με την εξυπηρέτησή του μάλιστα, που γίνεται με «τούνελ», μήκους 130 μέτρων (βλ. εικ. 5). Δεν αρκεί να καλύψουμε τις θέσεις για Parking, που λογιστικά υπολογίστηκαν. Θα πρέπει αυτές να κατανέμονται και σύμφωνα με τις λειτουργικές ανάγκες του συγκροτήματος, τις κυκλοφοριακές αρχές και φυσικά, την οικονομικότερη επιλογή.

Κυκλοφορία πεζών-Προσβάσεις (Βλ. εικ. 3)

Αρχική θέση ήταν η δημιουργία ανεξάρτητου δικτύου πεζοδρομίων στον εσωτερικό χώρο του δακτυλίου, που να συνδέουν τις βασικές προσβάσεις εισόδου στην Πολυτεχνειούπολη με τον κεντρικό πυρήνα των πλατειών κέντρου. Παράλληλα βέβαια, θα υπήρχε και ένα πλέγμα δευτερευόντων πεζοδρομίων για τις υπόλοιπες διασυνδέσεις μεταξύ των κτιρίων αλλά και για την αξιοποίηση των ελεύθερων χώρων.

Οι πεζοδρόμοι που έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα, δεν παρουσιάζουν για τους πεζούς κανένα ενδιαφέρον. Τους βάζουν σε μια αυστηρή πορεία, χωρίς να δίνεται η δυνατότητα στάσης ή άλλου ευχάριστου συμβάντος. Μόνο γραφιστικό για αεροφωτογράφιση μπορεί να είναι το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν. Η χαράξή τους γίνεται επί χάρτου, χωρίς να παίρνεται υπόψη το ανάγλυφο του εδάφους και οι αποστάσεις. Δεν εντάσσονται και δεν αποδεικνύουν την ισόγεια κυκλοφοριακή σχέση ανάμεσα στα κτίρια. Εκεί που δεν δικαιολογούνται καθόλου, είναι όταν οι ευθυγραμμισμένες χαράξεις, εν είδει «Οσημανικών» αξόνων, πρέπει να εφαρμοσθούν σε έδαφος με έντονες υψομετρικές διαφορές, ενώ σε πολλές περιπτώσεις οδηγούν στο «πουθενά».

Ιδιαίτερα η κυκλοφορία επάνω στις κεντρικές πλατείες, και οι συγκεκριμένες χαράξεις που έχουν γίνει, περιορίζουν την ελεύθερη κίνηση των πεζών και σε ορισμένα σημεία γίνονται ενοχλητικά καταπιεστικές για έναν υπαίθριο χώρο μεγάλης κλίμακας.

Με την εμπειρία που μέχρι τώρα έχουμε από τη λειτουργία του συγκροτήματος, διαπιστώνεται σύγχυση στις κινήσεις των πεζών μεταξύ των κτι-

ρίων, καθώς και συχνές διασταυρώσεις με την κίνηση των τροχοφόρων. Η «πρόταση» όμως, δεν δείχνει να τα παίρνει όλα αυτά υπόψη.

Ως προς τις προσβάσεις των πεζών από την πόλη, δεν φαίνεται να κάνει καμία ιεράρχηση των δεδομένων της σημερινής πραγματικότητας. Εξακολουθεί να δίνει έμφαση στην είσοδο από Ζωγράφου, όταν ήδη από τα πράγματα έχει υποβαθμισθεί η σημασία της. Αδιαφορεί για την ανάγκη πρόσβασης όσων έρχονται από το Γουδί και αγνοεί πλήρως τη σημασία που ήδη έχει αποκτήσει η Κατεχάκη (και λόγω του Μετρό) και η οποία θα αποτελέσει ίσως, την κύρια πρόσβαση προς το συγκρότημα (σήμερα ο τρόπος που προσεγγίζεται το συγκρότημα από την Κατεχάκη, παρά το μεγάλο φόρτο, είναι πάρα πολύ κακός, αν όχι επικίνδυνος, και μόνο μέσω αυτοκινήτου, χωρίς πεζοδρόμιο).

Έτσι, η προτεινόμενη αναθεώρηση και ως προς τις προσβάσεις των πεζών, δεν δίνει λύσεις. Αντίθετα συντηρεί μεγάλα υπαρκτά προβλήματα και δημιουργεί καινούργια.

Σχέση με την πόλη (Βλ. εικ. 3, 4, 5)

Εκτός των όσων παραπάνω αναφέραμε για την δημιουργία του «τείχους» των κτιρίων, που μόνο από μερικά μεταξύ τους κενά, αφήνουν τις οπτικές φηγές προς το κυρίως συγκρότημα (καταστρέφοντας έτσι και το φυσικό belvedere που υπήρχε στη θέση αυτή, ενώ από την άλλη φτιάχνουμε belvedere στους μπαζόλοφους, πίσω από τα κτίρια των Χημικών) η Πολυτεχνειούπολη δείχνει να γυρίζει την πλάτη προς την πόλη και να ναρκισσεύεται για τις επιτεύξεις της.

Το άνοιγμα προς την πόλη, δεν θα πρέπει να γίνεται μόνο ρητορικά, αλλά με τις δυνατότητες που δίνονται στους κατοίκους της πόλης να κάνουν χρήση των εγκαταστάσεων. Από την άλλη, οι κοινόχρηστες λειτουργίες που προβλέπονται στο συγκρότημα, θα πρέπει να είναι φιλικά συμπληρωματικές (από την μεριά ενός δημόσιου πνευματικού ιδρύματος) και όχι ανταγωνιστικές προς τις λειτουργίες της πόλης.

Η Πολυτεχνειούπολη βρίσκεται σε άμεση επαφή με την πόλη και έτσι δεν δικαιολογείται η δημιουργία «εμπορικού κέντρου» με καταστήματα, ΟΤΕ,

ταχυδρομείο, τράπεζα, φαρμακείο, καφενείο, μπάρ (1500 μ²) επάνω στις πλατείες κέντρου (βλ. εικ. 4, 5). Όλες αυτές οι εξυπηρετήσεις, προσφέρονται από το άμεσο περιβάλλον της πόλης. Με τον τρόπο αυτό η Πολυτεχνειούπολη δεν ανοίγει προς την πόλη, αλλά την ανταγωνίζεται. Τα πάρα πάνω θα πρέπει να επανεξεταστούν. Ίσως η ύπαρξη των περιφερειακών κυλικίων να ήταν μία επαρκής λύση και κάποιες άλλες λειτουργίες στη σωστή κλίμακα να βρεθούν στο κτίριο Διοίκησης ή κάπου αλλού.

Ουσιαστικό άνοιγμα προς την πόλη θα μπορούσε να γίνει με τη δημιουργία ενός πάρκου στην περιμέτρο (το οποίο θα επέστρεφε στο περιβάλλον όσα το μπετόν του στέρησε) και η Πολυτεχνειούπολη να το διαθέτει για χρήση και στους κατοίκους, έχοντας εντάξει μέσα σ' αυτό και τις αθλητικές της εγκαταστάσεις, για προγράμματα εκγύμνασης και όχι απαραίτητα πρωταθλητισμού. Επίσης, η δυνατότητα, οι κάτοικοι της πόλης να επισκέπτονται εκθέσεις έργων των φοιτητών (σχολής Καλών Τεχνών, Αρχιτεκτονικής και άλλων) σε καταλλήλους ελεύθερους υπαίθριους ή ημιυπαίθριους χώρους του κυρίως συγκροτήματος, ώστε να υπάρχει και μια ουσιαστικότερη σχέση.

Όμως στην «πρόταση» για την Πολυτεχνειούπολη του 2000, δεν καταγράφονται τέτοιες προθέσεις στη διαμόρφωση των ελεύθερων χώρων, εκτός από τη δημαγωγική πρόταση για δημιουργία οικολογικού πάρκου (σ' ένα πολύ περιορισμένο χώρο).

Φοιτητικές κατοικίες (Βλ. εικ. 3, 5)

Η περιοχή που προτείνεται για την ανάπτυξη φοιτητικών κατοικιών, δεν δικαιολογείται επαρκώς. Η στενή γειτνίαση με τις εκπαιδευτικές και άλλες εγκαταστάσεις, δεν είναι σκόπιμη και η θέση τους καταλαμβάνει ζωτικό χώρο επέκτασης του κυρίως συγκροτήματος.

Κτιριολογικά προγράμματα (Βλ. εικ. 3)

Η διαπίστωση ότι τα κτιριολογικά προγράμματα της μελέτης του '76 έπασχαν από «γυγαντισμό», είναι ένα γεγονός που είχε απασχολήσει από παλιά το γραφείο. Προσέκρινε όμως στη λογική που η Διοίκηση είχε για το γρα-

φείο, βλέποντάς το απλώς ως ενεργούμενο. Μεμονωμένες προσπάθειες περιορισμού των απαιτήσεων, που να στηρίζονται σε αντικειμενικά δεδομένα (standards) και σε ρεαλιστική αντίληψη των αναγκών, είχαν επιχειρηθεί, τουλάχιστον όσον αφορά το τμήμα Αρχιτεκτόνων και την Β' φάση του τμήματος Χημικών κατά την περίοδο '87-'88, και είχαν αποδώσει σχετικά αποτελέσματα.

Η «ομάδα» προγραμματισμού του γραφείου το '89, έκανε κάποια προσπάθεια επανελέγχου των κτιριολογικών προγραμμάτων, βάσει κάποιων standards. Όλα όμως αυτά, μετεωρίζονται είτε χωρίς έγκριση (standards) ή μένουν ανολοκλήρωτα, αφού μόνο κατά το 20% περίπου των κτιριολογικών εγκαταστάσεων, έχουν απασχοληθεί.

Πιο συγκεκριμένα, ο «γίγαντισμός» των κτιριολογικών προγραμμάτων του '76, είχε διαπιστωθεί πολύ νωρίς ότι σφεδριόταν κυρίως, στα μεγέθη των χώρων των ελαφρών και βαρειών εργαστηρίων, των ελεύθερων ισόγειων χώρων (pilotis), των χώρων κυκλοφορίας και ορισμένων κοινόχρηστων εγκατα-

στάσεων και όχι τόσο στους χώρους διδασκαλίας και γραφείων. Η περίπτωση άλλωστε των Μεταλλειολόγων, το απέδειξε... Η «πρόταση» όμως, αστόχησε και σ' αυτό το σημείο. Επέμειναν δηλ. στον επανέλεγχο των χώρων διδασκαλίας και γραφειακών χώρων, που αντιπροσωπεύουν, σύμφωνα με το πρόγραμμα του '76, το 16, 25% του συνολικού προγράμματος (πέρα από το ότι είναι και οι χώροι που έχουν κατασκευασθεί στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, επομένως υπάρχει αντικειμενική δυσκολία σε παρεμβάσεις) και άφησαν απ' έξω όλους τους υπόλοιπους χώρους (εκτός από μικρής έκτασης εξαιρέσεις). Συνέπεια όλων αυτών είναι σήμερα, μετά από 4 χρόνια, να μην έχουμε αναθεωρημένο κτιριολογικό πρόγραμμα για το σύνολο των εγκαταστάσεων που υπολείπεται να γίνουν.

Όσον αφορά τον τρόπο παρουσίασης των κτιριολογικών προγραμμάτων των τμημάτων, στη μελέτη με τον τίτλο «Απογραφή - Προγραμματισμός - Εξέλιξη και Ανάπτυξη εγκαταστάσεων ΕΜΠ», δεν υπάρχει δυνατότητα διασταύρωσης στοιχείων, υπάρχουν ασά-

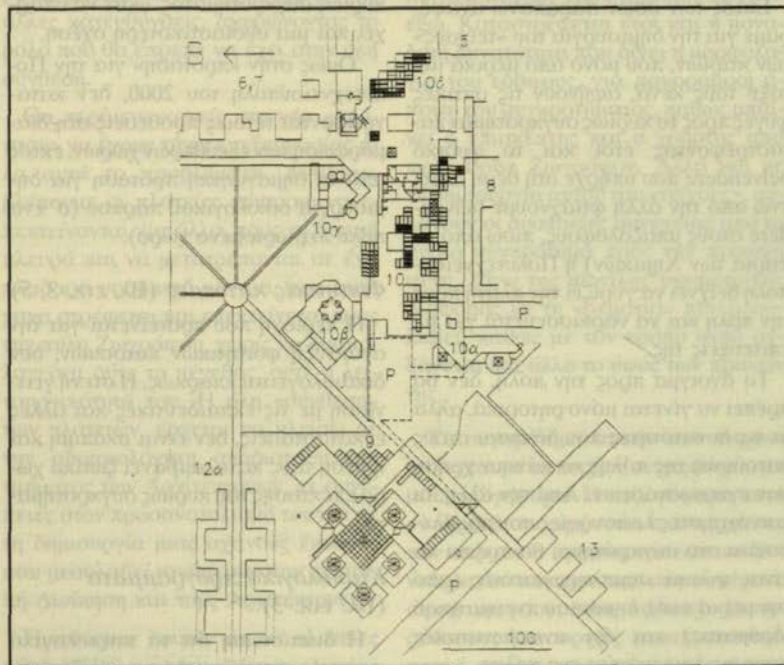
φειες και αποσπασματικότητα στον χειρισμό τους, ώστε να μπορεί κανείς να μεταφερθεί από τους επί μέρους πίνακες στους συνοπτικούς και από την ανάλυση των στοιχείων στα συμπεράσματα, που παίρνονται στη συνέχεια ως δεδομένα για την αναθεώρηση της μελέτης της Πολυτεχνειούπολης.

Διαπιστώνονται παραλήψεις και αποσχεσίες, με συνέπειες όπως:

Η «πρόταση» δεν απαντά στο πρόβλημα της Β' φάσης Χημικών, όπου υπάρχει ένα πολύ μεγάλο «γιατί» που χάσκει, περιμένοντας την αντιμετώπισή του. Δεν απαντά στο πρόβλημα της μείωσης των εγκαταστάσεων των τμημάτων Μηχανολόγων-Ναυπηγών και ήδη έχει φανεί αυτή η αδυναμία από τις αντιδράσεις των τμημάτων. Αντιμετωπίζεται με προχειρότητα το τμήμα Ηλεκτρολόγων, θεωρώντας ότι βολεύεται το θέμα με την αξιοποίηση των κτιρίων που έμειναν κενά (λόγω της μείωσης των αναγκών του τμήματος Μεταλλειολόγων), χωρίς να ληφθεί υπόψη η ανάγκη για χώρο, κοντά στην περιοχή του Η/Υ, για το νέο τμήμα Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών. Δεν αδειάζει λοιπόν ο χώρος, όπου προβλεπόταν στη μελέτη του '76 το τμήμα των Ηλεκτρολόγων, όπως πρόχειρα και επιπόλαια έσπευσε να συμπεράνει η ομάδα της «πρότασης» και με αυτή την προοπτική, να δίνει τη δυνατότητα στη Σύγκλητο να αποφασίζει για τη χωροθέτηση σ' αυτή την περιοχή 2ου αθλητικού κέντρου, που περιλαμβάνει μάλιστα, γήπεδο ποδοσφαίρου, διαστάσεων Α' Εθνικής. Στο τμήμα Πολιτικών μηχανικών, η τόσο μεγάλη συρρίκνωση του προγράμματος δεν αποδεικνύεται επαρκώς και υπάρχει φόβος μήπως γίνει το προτεινόμενο κτίριο στη συνέχεια του εργαστηρίου Λιμενικών, με όλα τα κακά που τούτο συνεπάγεται, και στο μέλλον απαιτηθεί να γίνουν νέες εγκαταστάσεις.

Μέσα από όσα παραπάνω καταγράψαμε, θεωρούμε πως διαφαίνονται και οι θέσεις μας για όλα αυτά. Θέσεις που έρχονται από παλιά και οι οποίες για πολλούς λόγους, εσωτερικούς και εξωτερικούς του γραφείου, συστηματικά αγνοήθηκαν και διαστρεβλώθηκαν.

Είναι εντυπωσιακό, πώς όλα αυτά τα χρόνια, το γραφείο δεν έχει υλικό και επιχειρήματα για τις θέσεις του, καταγραμμένα και πως η πρόταση που έ-

Εικ. 5: Κεντρικός πυρήνας σύνθεσης (Υπόμνημα: 5. Τμ. Χημικών, 6. Τμ. Μηχανολόγων, 7. Τμ. Ναυπηγών, 8. Τμ. Γενικών Μαθημάτων, 9. Τμ. Αρχιτεκτόνων, 10. Κεντρικές λειτουργίες, 10α. Διοίκηση, 10β. Βιβλιοθήκη, 10γ. Ηλεκτρ. Υπολογιστής, 10δ. Εστιατόριο, 12α. Φοιτητικές κατοικίες, 13. Συνεδριακό κέντρο).

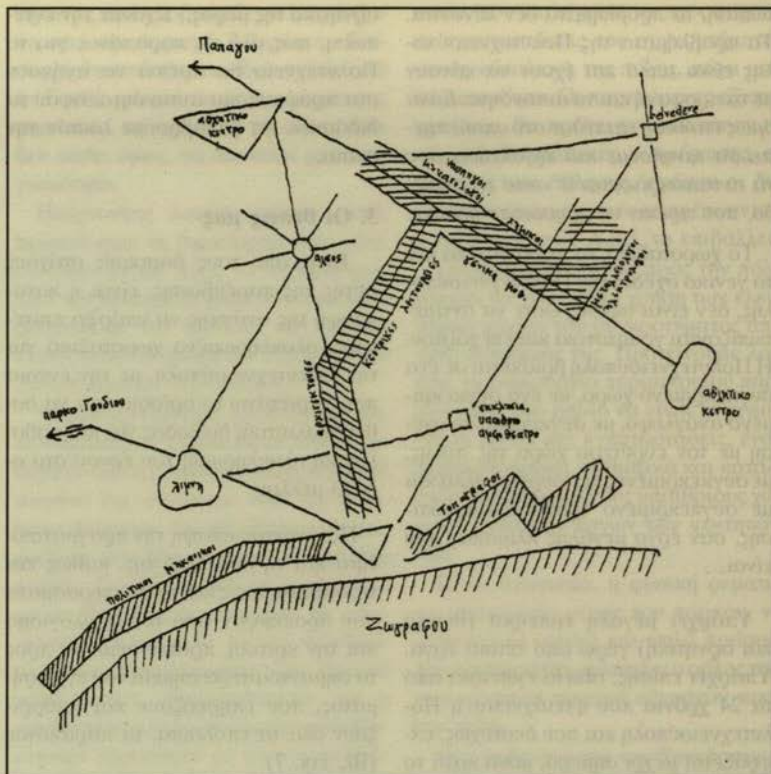
χουμε στα χέρια μας, αν προσέξουμε καλύτερα, δεν είναι παρά ένα πρόχειρο σκίτσάκι. (Βλ. εικ. 6).

Γίνεται αντιληπτό, ότι σε καμία περίπτωση η «πρόταση» για την «Πολυτεχνειούπολη του 2000», δεν μπορεί να θεωρηθεί το απόσταγμα συνολικής εμπειρίας 24 χρόνων. Αντίθετα, είναι κοινή διαπίστωση ότι, με την πρόταση αναθεώρησης της μελέτης, αντί να θεραπευθούν πληγές, ανοίγονται συστηματικά καινούριες, χωρίς να είναι σαφές πού οδηγείται το όλο εγχείρημα.

Επίσης η αμνηχανία, η ασάφεια και η ανθυποκατάσταση που υποκαθιστούν το χωροταξικό, δεν μπορεί παρά να έχουν αντίκτυπο και σε άλλες στρατηγικές σημασίας αρχές, που έχουν να κάνουν με το σχεδιασμό και την υλοποίηση του εγχειρήματος. Ενδεικτικά, αναφερθήκαμε στην αρχή και επιγραμματικά υπενθυμίζουμε:

- τυποποίηση
- ενιαίο ύψος
- σημειολογία της όλης σύνθεσης
- κλίμακες και πυκνότητες
- αναζήτηση του μέτρου
- κόστος
- συντήρηση
- επεκτασιμότητα, ευελιξία κ.α.

Επίσης, σε σχέση με τα παραπάνω, λόγω της σημασίας του, θα μπορούσαμε να αναφερθούμε ενδεικτικά στο θέμα της ενεργειακής αντίληψης και των μηχανολογικών, αφού είναι μία από τις μεγάλες αδυναμίες του όλου εγχειρήματος. Χωρίς προτάσεις, παρακολουθούμε σιωπηλοί τις εξελίξεις στον τομέα αυτό. Φυσικά, το αντίστοιχο τμήμα ποτέ δεν επανδρώθηκε από μηχανικούς με πείρα γύρω από αυτά. Το μόνο που τον έμεινε ήταν γραφειοκρατικά να παρακολουθεί τις εξελίξεις, χωρίς να μπορεί να ανταποκριθεί και να πάρει δημιουργικές πρωτοβουλίες, που να στηρίζουν μια ενεργειακή άποψη. Έτσι, ούτε τη θερμομόνωση δεν μπορούσαμε να στηρίξουμε σε μια κατεύθυνση εξοικονόμησης ενέργειας. Συνεχίζουμε να έχουμε συμβατικά συστήματα θέρμανσης ζεστού νερού, στα οποία προσθέταμε προνομακτικά κατόπιν πιέσεων, αυτόνομα κλιματιστικά. Αντ' αυτών, δημιουργούμε με προτάσεις βιοτόπων!!!

Εικ. 6: Σκίτσο με τις «γενεσιουργές χαράξεις».

Ενδεικτικά επίσης, θα μπορούσαμε να αναφερθούμε στο θέμα της ασφάλειας των χώρων, που αποτελεί ένα από τα μεγάλα προβλήματα του συγκροτήματος και δεν αντιμετωπίζεται με ένα συνολικό τρόπο, αξιοποιώντας τις σύγχρονες δυνατότητες φύλαξης κτιριακών εγκαταστάσεων. Αντίθετα, βλέπουμε να εφαρμόζεται η απαράδεκτη λύση των κινγκλντομάτων.

Καταδικάζεται έτσι, το όλο εγχείρημα, σε ευκαιριακού τύπου διευθετήσεις και δημιουργείται γόνιμο κλίμα για κάθε είδους ανθυποκατάσταση απ' όλες τις πλευρές. Επειδή τα πράγματα έχουν φθάσει στο απροχώρητο και είναι ορατές οι συνέπειες γύρω μας, για όσους ζούμε και κινούμαστε στην Πολυτεχνειούπολη, στόχος μας είναι, με την παρέμβασή μας αυτή, να προκαλέσουμε ερεθίσματα και προβληματισμό γι' αυτή την κατάσταση, που μόνο αρνητικά αποτελέσματα έχει ως προς την ποιότητα και το κόστος του παραγόμενου έργου. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι, η παρούσα Διοίκηση παραπλανήθηκε και δεν θα θελήσει να χρεωθεί τις ευθύνες που θα προκύψουν και γι'

αυτή κάποτε, αν υιοθετήσει όλα αυτά που περιέχονται στην «πρόταση». Από όλα τα παραπάνω, φαίνεται και πόσο αδόκιμα αποφασίστηκε η κατάργηση του γραφείου, αντί να αναδιοργανωθεί σε νέα, επί τέλους κατεύθυνση, που να απαντά σε όλα αυτά και να τα περιέχει.

Συνοψίζοντας έχουμε:

- ανατροπή βασικών αρχών της σύνθεσης, χωρίς αιτιολογία και με κανένα επιχείρημα,
- κυκλοφοριακή σύγχυση,
- λειτουργίες και κτίρια που τοποθετούνται στο γήπεδο με τρόπο τυχαίο,
- καλλιέργεια της ασάφειας και της σύγχυσης, σωρεύοντας δεινά και υποθηκεύοντας το μέλλον της Πολυτεχνειούπολης.

Με λίγα λόγια, η «πρόταση» χωρίς αίσθηση της πραγματικότητας, χωρίς στοιχειώδη αντικειμενικότητα και χωρίς επιχειρήματα, δημαγωγεί. Θα ήταν μεγάλο λάθος η αβασάνιστη υιοθέτησή της. Κακά τα ψέματα. Αν δεν σταθούμε στην ουσία των πραγμάτων και όσο αυτά μένουν σε μια επιδερμική αντιμε-

τώπιση, τα προβλήματα δεν λύνονται. Τα προβλήματα της Πολυτεχνειούπολης είναι απλά και έχουν να κάνουν με τα προφανή και τα αυτονόητα. Είναι όμως υπόθεση επιπέδου στο οποίο πρέπει να κινηθούμε και εργαλείων, που να ανταποκρίνονται σ' αυτό το επίπεδο, που πρέπει να χρησιμοποιήσουμε.

Το χωροταξικό, το πολεοδομικό και το γενικό σχέδιο της Πολυτεχνειούπολης, δεν είναι αφίσες ώστε να αντιμετωπίζονται γραφίστικα και επί χάρτου. Η Πολυτεχνειούπολη βρίσκεται σε ένα συγκεκριμένο χώρο, με ένα συγκεκριμένο ανάγλυφο, με συγκεκριμένη σχέση με τον ευρύτερο χώρο της πόλης, με συγκεκριμένες λειτουργίες αλλά και με συγκεκριμένο τρόπο αντιμετώπισης, σαν έργο μεγάλης κλίμακας που είναι.

Υπάρχει μεγάλη εμπειρία (θετική και αρνητική) γύρω από τέτοια έργα. Υπάρχει επίσης, οικεία εμπειρία από τα 24 χρόνια που φτειάχεται η Πολυτεχνειούπολη και που δυστυχώς, εκφράζεται μέχρι σήμερα, μόνο κατά το

αρνητικό της μέρους. Έχουμε την εντύπωση, πως όλα τα παραπάνω, για το Πολυτεχνείο θα πρέπει να ανήκουν στα προφανή και αυτονόητα, αφού τα διδάσκει. Ας ξαναβρούμε λοιπόν την ουσία.

3. Οι θέσεις μας

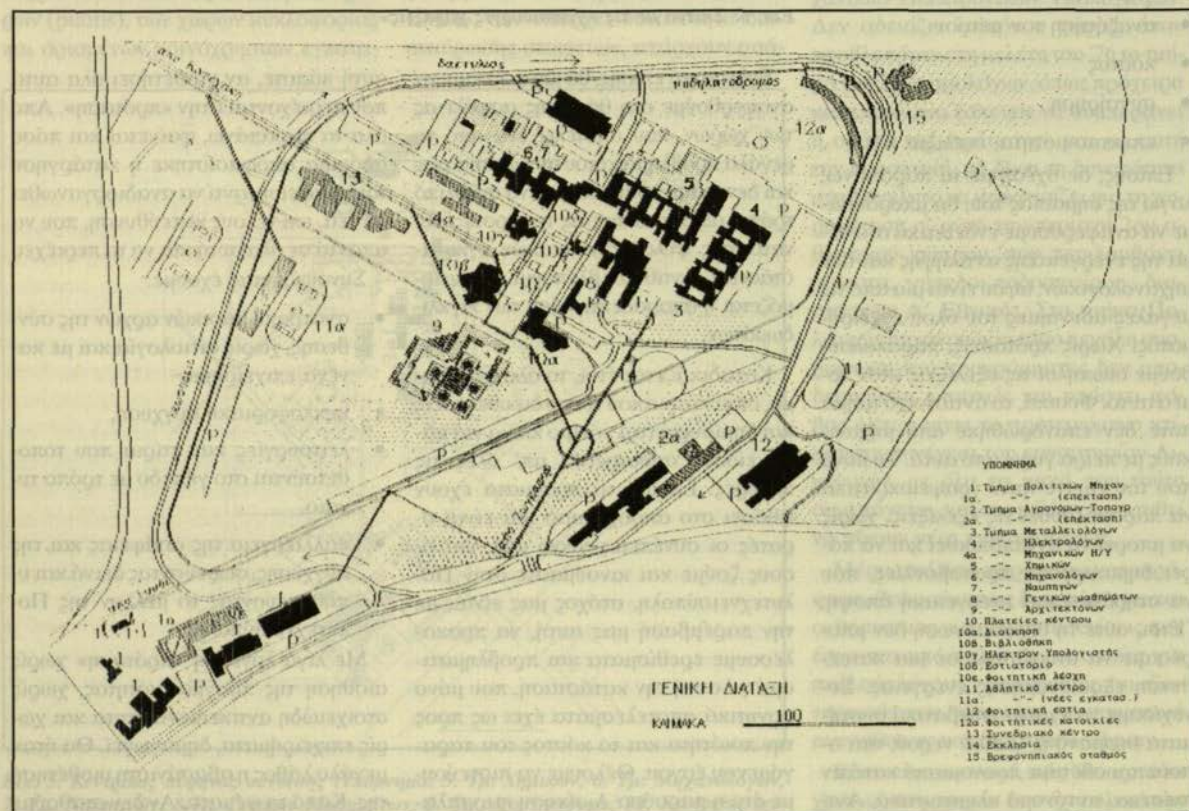
Ένας από τους βασικούς στόχους αυτής της παρέμβασης, είναι η καταγραφή της ανάγκης να υπάρξει επιτέλους, ολοκληρωμένο χωροταξικό για την Πολυτεχνειούπολη, με την έννοια που παραπάνω το ορίσαμε και να δοθεί ρεαλιστική διεξόδος για μια ορθολογική ολοκλήρωση του έργου στο ορατό μέλλον.

Παίρνοντας υπόψη την πραγματικότητα και τη δυναμική της, καθώς και τις διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τον απολογισμό και την κριτική, προτείνουμε ως προς τα σημαντικότερα σημεία του εγχειρήματος, που επηρεάζουν και καθορίζουν όλα τα υπόλοιπα, τα παρακάτω: (Βλ. ειχ. 7)

Κυκλοφορία αυτοκινήτων - Περιμετρικός δακτύλιος-Parking (Βλ. ειχ. 7, 8, 9)

Τα προβλήματα που υπάρχουν στην κυκλοφορία των αυτοκινήτων, έχουν να κάνουν με το δίκτυο που αναπτύσσεται στην εσωτερική περιοχή του δακτύλιου και ειδικότερα, στη σχέση του με τις κινήσεις των πεζών. Θεωρώντας ότι η βασική αιτία του κακού είναι οι διαμετρικές κινήσεις των οχημάτων, προτείνουμε την κατάργησή τους. Με αυτό τον τρόπο, ο δακτύλιος θα παίξει τον πραγματικό του ρόλο, της περιμετρικής εξυπηρέτησης του συγκροτήματος, αποτελώντας την αφετηρία και την απόληξη των διεσόδσεων, που προβλέπονται για την κάλυψη των αναγκών στάθμευσης ή άλλων εξυπηρετήσεων των κτιριακών εγκαταστάσεων.

Ακόμα, θεωρούμε αναγκαία την κατάργηση του υπόγειου Parking, 180 θέσεων, στην περιοχή ανάμεσα στα κτίρια Διοίκησης και Κεντρικής Βιβλιοθήκης, ως έργο δαπανηρό και χωρίς νόημα.

Ειχ. 7: Γενικό Τοπογραφικό.

Ως προς την ολοκλήρωση του δακτυλίου, που προβλέπεται να γίνει από την τρέχουσα εργολαβία «περιβάλλοντος χώρου», πιστεύουμε ότι δεν πρέπει να κατασκευασθεί, εφόσον η τρέχουσα, πραγματικότητα επιτρέπει την επαναδιαπραγμάτευση του χώρου των στρατιωτικών εγκαταστάσεων, με διαπραγματευτικό «ατού» τη δημιουργία Αθλητικού κέντρου, που θα περιλαμβάνει και γήπεδο ποδοσφαίρου, διαστάσεων Α' εθνικής και θα διατίθεται για ευρύτερη χρήση. Άλλωστε, το συγκρότημα μπορεί να λειτουργήσει ικανοποιητικά και χωρίς την ολοκλήρωση του δακτυλίου στο σημείο αυτό, προς το παρόν.

Επίσης, προτείνουμε την κατάργηση του Parking, μεταξύ του κτιρίου Φυσικής και των Πλατειών κέντρου, που περιλαμβάνεται, στην ίδια εργολαβία. Έτσι, ο δρόμος μπροστά από τη Φυσική, απελευθερωμένος από την κίνηση των οχημάτων, θα παίξει τον πραγματικό του ρόλο, δηλαδή πεζόδρομο σύνδεσης του κτιρίου Διοίκησης με τον μεγαλύτερο όγκο των κτιρίων των Τμημάτων της ανατολικής περιοχής, σε παράλληλη σχέση με τις Πλατείες κέντρου, των οποίων εξ' άλλου, αποτελεί τμήμα. Ο χώρος που θα γινόταν το Parking, μπορεί να διαμορφωθεί σαν χώρος πρασίνου.

Η κάλυψη της ανάγκης συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης της Πολυτεχνειούπολης, μπορεί να γίνεται με την κυκλική κίνηση λεωφορείων στον δακτύλιο, από και προς τη στάση του Μετρό στην Μεσογείων και Κατεχάκη, κάνοντας στάσεις κατά διαστήματα, σε σημεία κατάλληλα επιλεγμένα.

Κυκλοφορία πεζών - Προσβάσεις (Βλ. ειχ. 7, 8, 9)

Προτείνουμε τη χάραξη νέου δικτύου πεζοδρόμων, διατηρώντας όσους μέχρι σήμερα έχουν γίνει και αντικειμενικά λειτουργούν.

Επειδή το άμεσο αστικό περιβάλλον της Πολυτεχνειούπολης έχει πάρει πλέον, τις οριστικές του ρυθμίσεις, η πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί μας οδηγεί σε νέα ιεράρχηση των προβάσεων στο χώρο. Η πρόσβαση από την Κατεχάκη, παρουσιάζει μεγάλο φόρτο και σε συνδυασμό με τη μελλοντική λειτουργία του Μετρό, αναδεικνύεται σε κύρια είσοδο του συγκρο-

τήματος, ενώ υποβαθμίζεται η πρόσβαση από την περιοχή Ζωγράφου. Επίσης, η δυνατότητα εισόδου πεζών από το Γουδί, μπορεί να είναι μικρότερης σημασίας, σε σχέση με τις άλλες δύο, δεν παύει όμως, να αποτελεί μια αναγκαιότητα.

Παίρνοντας λοιπόν υπόψη αυτά, προτείνουμε τη δημιουργία δύο νέων εισόδων πεζών προς το συγκρότημα, από την Κατεχάκη (εκεί που διασταυρώνεται με την Πίνδου) και από το Γουδί (στην περιοχή του εργαστηρίου Αντισεισμικής Τεχνολογίας).

Αντίστοιχα βέβαια, προτείνουμε και τη δημιουργία πεζοδρόμων που να οδηγούν από τις εισόδους στον κεντρικό πυρήνα της σύνθεσης, δηλ. τις Πλατείες Κέντρου. Οι πεζοδρόμοι αυτοί, μαζί με τον ήδη υπάρχοντα από την είσοδο Ζωγράφου και σε συνδυασμό με τις Πλατείες του κέντρου, θα αποτελέσουν το βασικό δίκτυο πεζοδρόμων του συγκροτήματος. Στο βασικό αυτό δίκτυο, περιλαμβάνεται και η σύνδεση των παλιών κτιρίων των Πολιτικών μηχανικών με τις εγκαταστάσεις του κυρίως συγκροτήματος, καθώς και των Αθλητικών εγκαταστάσεων μεταξύ τους.

Στις διασταυρώσεις των βασικών πεζοδρόμων, αλλά και όπου οι αποστάσεις μακραίνουν, προτείνουμε να δημιουργηθούν κατάλληλα διαμορφωμένοι χώροι «στάσης», για να αποκτήνουν διαδρομή η διαδρομή.

Θεωρούμε ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ολοκλήρωση του βασικού δικτύου των πεζοδρόμων που προτείνουμε, ώστε σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση των Πλατειών κέντρου, να μπορέσει η Πολυτεχνειούπολη να αποκτήσει την οριστική της μορφή ως προς τις βασικές κυκλοφορίες των πεζών και να λειτουργήσει με αυτοτέλεια, ανεξάρτητα από τον ρυθμό ανάπτυξής της. Επίσης, είναι σκόπιμο να πάρει την οριστική της μορφή και η περιοχή της ρεματιάς, εκεί που ο πεζόδρομος, από την είσοδο Ζωγράφου, συναντάει τον πεζόδρομο από την είσοδο του Γουδιού και διακλαδίζεται προς το κτίριο της Διοίκησης.

Σχέση με την πόλη (Βλ. ειχ. 7)

Η σχέση της Πολυτεχνειούπολης με την πόλη, προσδιορίζεται και από το είδος των κοινόχρηστων εξυπηρετή-

σεων, που επιλέγεται να προσφέρουν οι εγκαταστάσεις του συγκροτήματος στους κατοίκους της πόλης, πέρα από τα αυτονόητα. Οι παρεχόμενες εξυπηρετήσεις, θα πρέπει να καλύπτουν ανάγκες πολιτιστικές, ενημέρωσης, αναψυχής και άθλησης, εφόσον οι δυνατότητες του χώρου το επιτρέπουν και η στήριξη ενός Α.Ε.Ι. το επιβάλλει.

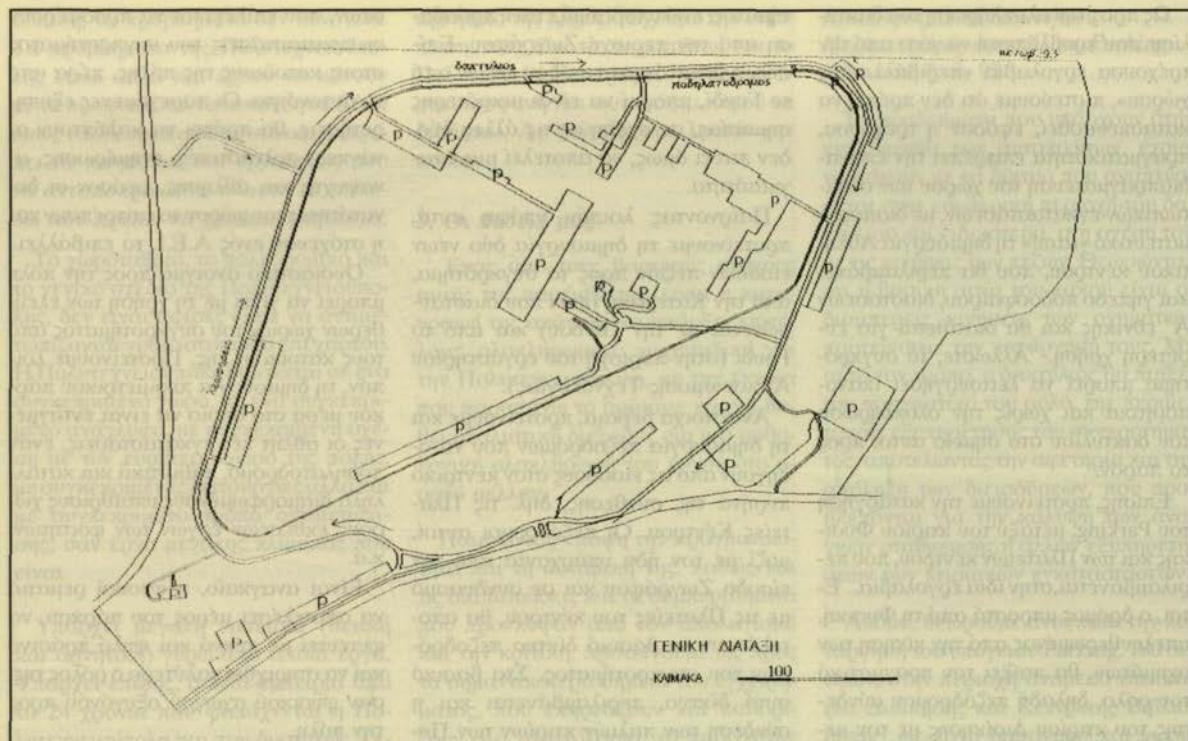
Ουσιαστικό άνοιγμα προς την πόλη μπορεί να γίνει με τη χρήση των ελεύθερων χώρων του συγκροτήματος από τους κατοίκους της. Προτείνουμε λοιπόν, τη δημιουργία περιμετρικού πάρκου μέσα στο οποίο να είναι ενταγμένες οι αθλητικές εγκαταστάσεις, έναν ποδηλατόδρομο, καθιστικά και κατάλληλα διαμορφωμένους υπαίθριους χώρους εκθέσεων έργων των φοιτητών, κ.ά.

Είναι αναγκαίο, η φυσική ρεματιά να αποτελέσει μέρος του πάρκου, να φυτευτεί με πυκνό και ψηλό πράσινο και να στηριχθεί καλύτερα ο ρόλος της, σαν φυσικού αγωγού οξυγόνου προς την πόλη.

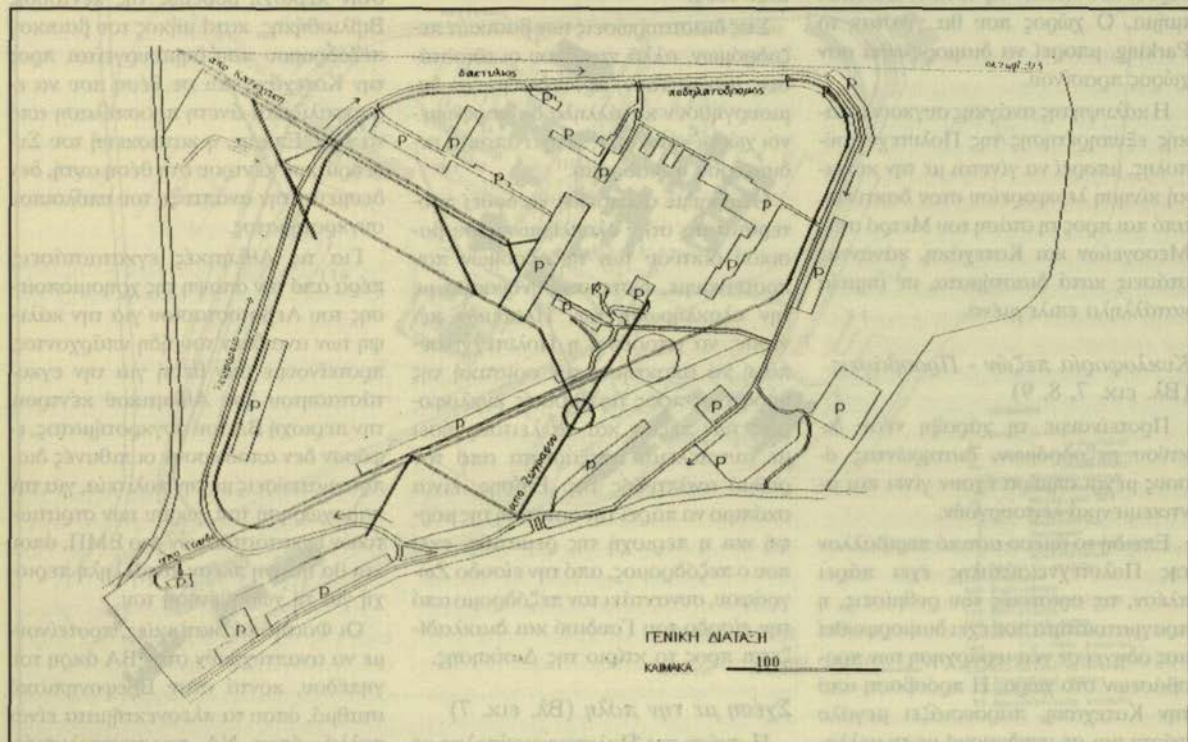
Οι εγκαταστάσεις του Συνεδριακού κέντρου και των Ερευνητικών, ινστιτούτων, προτείνουμε να αναπτυχθούν στην περιοχή βορείως της κεντρικής Βιβλιοθήκης, κατά μήκος του βασικού πεζοδρόμου που δημιουργείται προς την Κατεχάκη και σε θέση που να εξασφαλίζεται άνετη προσέλαση από τα έξω. Επίσης, η κατασκευή του Συνεδριακού κέντρου στη θέση αυτή, δεν δεσμεύει την ανάπτυξη του υπόλοιπου συγκροτήματος.

Για τις Αθλητικές εγκαταστάσεις, πέρα από την άποψη της χρησιμοποίησης του Λεβητοστασίου για την κάλυψη των αναγκών του ήδη υπάρχοντος, προτείνουμε σαν θέση για την εγκατάσταση του 2ου Αθλητικού κέντρου, την περιοχή ΒΔ του συγκροτήματος, εφόσον δεν αποδώσουν οι πιθανές διαπραγματεύσεις με την πολιτεία, για την παραχώρηση του χώρου των στρατιωτικών εγκαταστάσεων στο ΕΜΠ, όπου και θα ήταν η πλέον κατάλληλη περιοχή για τη χωροθέτησή του.

Οι Φοιτητικές κατοικίες, προτείνουμε να αναπτυχθούν στην ΒΑ άκρη του γηπέδου, κοντά στον Βρεφονηπιακό σταθμό, όπου τα πλεονεκτήματα είναι πολλά, όπως ΝΑ προσανατολισμός, θέα προς τον Υμηττό, γειτνίαση με Βρεφονηπιακό σταθμό, Αθλητικές ε-

Εικ. 8: Κυκλοφορία αυτοκινήτων - Δασυλλίως - Parking.

Εικ. 9 : Βασικό δίκτυο πεζοδρόμων και κυκλοφορίας αυτοκινήτων.

γκαταστάσεις, Φοιτητική εστία, καθώς και σχετική οπτική και όχι μόνο απομόνωση, από και προς τις εκπαιδευτικές λειτουργίες.

Κεντρικός πυρήνας σύνθεσης (Πλατείες κέντρου) (Βλ. εικ. 7, 10)

Για το έργο της Πολυτεχνειούπολης, ουδέποτε υπήρξε ο ορισμός των φάσεων κατασκευής, με κριτήριο την αυτόνομη λειτουργία κάθε φάσης, με αποτέλεσμα το έργο να δίνει την εικόνα «γιαπιού» στο σύνολό του, ακόμα και σήμερα, παρόλο που έχουν περάσει 25 χρόνια, σχεδόν, από το ξεκίνημά του.

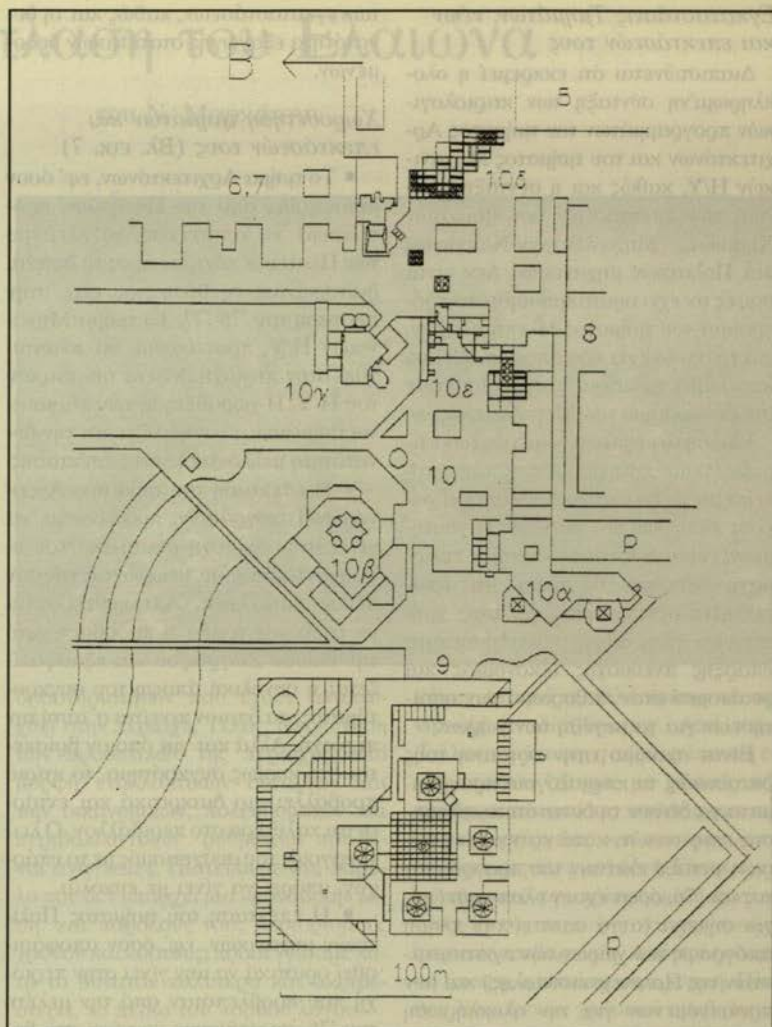
Είναι λοιπόν αναγκαίο, να υπάρξει μέριμνα στις προτάσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Με αυτό το σκεπτικό, προτείνουμε να δοθεί προτεραιότητα στην ολοκλήρωση των Πλατειών κέντρου, αφού όμως πρώτα τροποποιηθεί η υπάρχουσα μελέτη, ώστε να πάρουν την οριστική τους μορφή και να λειτουργήσουν, ανεξάρτητα από τους ρυθμούς ανάπτυξης του υπόλοιπου συγκροτήματος.

Προτείνουμε την κατάργηση όλων των κτισμάτων επάνω στις πλατείες, έτσι ώστε αυτές με τις κατάλληλες διαμορφώσεις, να βρουν την κλίμακά τους, τη συμβολική τους και το ρόλο τους (ελεύθερη κίνηση, στάση, συγκέντρωση). Πρέπει ο χρήστης να έχει την δυνατότητα της οπτικής επαφής με τα διάφορα κτίρια που περιβάλλουν τις πλατείες (βλ. εικ. 10).

Ορισμένες από τις λειτουργίες που θα κριθούν απαραίτητες, μπορούν να βρεθούν κάτω από τις πλατείες, εκμεταλλευόμενοι κατάλληλα τις διαφορές των επιπέδων και τα ανοίγματα στις πλάκες των πλατειών, που ήδη υπάρχουν. Η ολοκλήρωση των πλατειών, προϋποθέτει πιθανόν και το ξεκαθάρισμα όλων των εκκρεμοτήτων που έχουν σχέση με τη μελέτη και την εκτέλεση των δικτύων υποδομής του συγκροτήματος.

Πιο συγκεκριμένα, προτείνουμε την κατάργηση των προβλεπόμενων κοινοχρηστων εξυπηρετήσεων, υπό μορφή εμπορικού κέντρου (1500μ²), καθώς και την επανεξέταση του προγράμματος της Φοιτητικής λέσχης (2334μ²) θεωρώντας το υπερβολικά μεγάλο.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι σε μερικά Τμήματα λειτουργούν ήδη κυλικεία και είναι σκόπιμο κάθε Τμήμα να έχει το

Εικ. 10: Κεντρικός πυρήνας σύνθεσης.

δικό του, με το ιδιαίτερο κλίμα που οι σπουδαστές κάθε Τμήματος δημιουργούν. Ως προς τη θέση της Φοιτητικής λέσχης, προτείνουμε αυτή να βρεθεί στη στάση που είναι το Βιβλιοπωλείο και το Εσπιατόριο, στην περιοχή μεταξύ του τμήματος των Γενικών μαθημάτων και του κτιρίου της Φυσικής.

Επίσης, πρέπει να διευθετηθεί καλύτερα η περιοχή γύρω από το κτίριο της Διοίκησης, με στόχους την ολοκλήρωση του Κεντρικού πυρήνα των πλατειών και την ανάδειξη του κτιρίου σημειολογικά.

Κτιριολογικά προγράμματα (Βλ. εικ. 7)

Εφόσον έχει διαπιστωθεί ότι δεν έχουμε ολοκληρωμένο νέο κτιριολογικό

πρόγραμμα, πράγμα απαραίτητο για την οριστικοποίηση του χωροταξικού, φυσικά προτείνουμε τη σύνταξή του.

Κοινόχρηστες εγκαταστάσεις

Πρέπει να επέμβουμε στα κτιριολογικά προγράμματα των κοινοχρηστων λειτουργιών που προβλέπονται επάνω στις Πλατείες κέντρου, καθώς και σε εκείνο της Φοιτητικής λέσχης, όπως και παραπάνω αναφέραμε σχετικά. Επίσης, στο πρόγραμμα του 2ου Αθλητικού κέντρου, που φαίνεται αρκετά διογκωμένο. Θα πρέπει να συνταχθούν κτιριολογικά προγράμματα για το Συνεδριακό κέντρο και τις Φοιτητικές κατοικίες.

Εγκαταστάσεις Τμημάτων, νέων και επεκτάσεών τους

Διαπιστώνεται ότι εκκρεμεί η ολοκληρωμένη σύνταξη των κτιριολογικών προγραμματίων του τμήματος Αρχιτεκτόνων και του τμήματος Μηχανικών Η/Υ, καθώς και η σύνταξη εκείνων, των επεκτάσεων των τμημάτων Χημικών, Μηχανολόγων-Ναυπηγών και Πολιτικών μηχανικών. Δεν είναι σαφές αν έχει οριστικοποιηθεί το πρόγραμμα του τμήματος Ηλεκτρολόγων, για το οποίο έχει ήδη αποφασισθεί να καταλάβει τα κτίρια που περίσσεψαν στο συγκρότημα των Μεταλλειολόγων.

Επειδή το μεγαλύτερο μέρος των κτιριολογικών προγραμμάτων που υπολείπεται να διευκρινισθούν αφορά χώρους ελαφρών και βαρειών εργαστηρίων, όπου δεν είναι δυνατή η εφαρμογή standards, θα πρέπει στις απαραίτητες συνεννοήσεις με τους χρήστες, να γίνει σαφής η αναγκαιότητα ύπαρξης πνεύματος οικονομίας και ρεαλισμού στον καθορισμό των απαιτήσεων για τα μεγέθη των χώρων.

Είναι σκόπιμο στην οριστική τους διατύπωση, τα κτιριολογικά προγράμματα να δίνουν τη δυνατότητα σύγκρισης επιφανειών, κατά κατηγορίες χώρων, μεταξύ εκείνων του προγράμματος του '76, όσων έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα (αυτό απαιτεί την πλήρη απογραφή των χώρων των εγκαταστάσεων της Πολυτεχνειούπολης) και των προτεινόμενων για την ολοκλήρωση του έργου. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούμε να έχουμε τη συνολική εικόνα εξέλιξης, από άποψη επιφανειών, κατά συνέπεια όγκων και κόστους, όλων

των εγκαταστάσεων, καθώς και τη δυνατότητα εξαγωγής στατιστικών δεδομένων.

Χωροθέτηση τμημάτων και επεκτάσεών τους (Βλ. ειχ. 7)

- Το τμήμα Αρχιτεκτόνων, εφ' όσον μεταφερθεί από την Πατησίων, προτείνουμε να αποτελέσει το κλείσιμο των Πλατειών κέντρου προς τα δυτικά, διατηρώντας τη θέση που είχε στην πρόταση του '76-'77. Το τμήμα Μηχανικών Η/Υ, προτείνουμε να αναπτυχθεί στην περιοχή βόρεια του κτιρίου του Η/Υ. Η χωροθέτησή των παραπάνω τμημάτων, εξασφαλίζει και την δυνατότητα μελλοντικής τους επέκτασης.

- Η επέκταση του τμήματος Αγρονόμων-Τοπογράφων, προτείνουμε να γίνει στην περιοχή ανατολικά του υπάρχοντος κτιρίου, θεωρώντας την σαν πλέον κατάλληλη. Απελευθερώνεται με αυτό τον τρόπο η πρόσβαση από την είσοδο Ζωγράφου και εξασφαλίζεται η συνολική άποψη του συγκροτήματος για όποιον κινείται σ' αυτή την περιοχή. Αλλά και για όποιον βρίσκεται στο κυρίως συγκρότημα, το κτίριο προβάλλει πιο διακριτικά και εντάσσεται καλύτερα στο περιβάλλον. Ο λειτουργικός του συσχετισμός με το υπάρχον, μπορεί να γίνει με ευκολία.

- Η επέκταση του τμήματος Πολιτικών μηχανικών, εφ' όσον αποφασισθεί οριστικά να μην γίνει στην περιοχή που προβλεπόταν από την μελέτη του '76, προτείνουμε να γίνει στη βορεινή περιοχή των υπαρχόντων κτιρίων, με βασική προσπέλαση από το χώρο μεταξύ των κτιρίων της Υδραυ-

λικής και Σιδηροδρομικής. Εκκρεμεί βέβαια το θέμα της επεκτασιμότητας του τμήματος.

- Οι επεκτάσεις των τμημάτων Χημικών, Μηχανολόγων και Ναυπηγών, εξασφαλίζονται με άνεση στις περιοχές που προβλέπονται ούτως ή άλλως. Προσοχή πρέπει να δοθεί στη δυνατότητα επέκτασης των τμημάτων Γενικών μαθημάτων, Μεταλλειολόγων και Ηλεκτρολόγων, σε σχέση με τη μορφολογία του εδάφους και τη λειτουργικότητα των υπαρχουσών εγκαταστάσεων.

Κλείνοντας, θέλουμε να διευκρινίσουμε ότι οι προτάσεις μας, δεν θεωρούμε ότι εξαντλούν το θέμα, γιατί μένουν στο επίπεδο που η συγκυρία ορίζει. Θα μπορούσαμε σε επόμενο στάδιο, να εξειδικευθούμε περισσότερο. Επίσης, όλα αυτά δεν βάζουν σε δεύτερη μοίρα την ανάγκη για τυποποίηση, για αναζήτηση του μέτρου, για ενιαίο ύψος, για σημειολογία της όλης σύνθεσης και όσα άλλα έχουμε ήδη αναφέρει και εκ των πραγμάτων είμαστε υποχρεωμένοι να υπενθυμίζουμε.

Ακόμη, η αναγκαιότητα της μηχανοργάνωσης, είναι πλέον εκ των ουκ άνευ, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προγραμματισμού, της μελέτης, της εκτέλεσης των έργων, της συντήρησης και της λειτουργίας της Πολυτεχνειούπολης.

Τέλος, και ίσως το σημαντικότερο, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως όλ' αυτά συνεπάγονται κόστος κάποιων δεκάτομμυριων, ώστε να πρέπει να είναι κανείς πολύ προσεκτικός, και με ατράνταχτα επιχειρήματα στη διαχείρισή τους.